

Ahval, 10 Eylül 2018

Fikir teatisi eski bir terimdir, görüş alışverişi anlamında. Artık pek kullanılmıyor, ne terim olarak ne de uygulaması.

Şimdi herkes kendi doğru bildiğini söylüyor, pek dinlemeden.

Aslında bu bile olmuyor: Herkes değil, yalnız yasaklı olmayanlar 'fikirlerini' dile getirebiliyor.

Daha iki-üç yıl öncesine kadar Türkiye televizyonlarında siyasi içerikli tartışmaları izlerken en azından arada farklı görüşler duyardım.

Otosansür hep olurdu ama şimdiki "oto" değil saf sansür. Yasaklılar hiç gözükmez oldular.

Artık bildik kimseler aynı şeyleri tekrarlıyor. Muhatapları, sıra onlara geldiğinde söylenenleri doğruluyorlar. Buna fikir tekrarı veya beyin yıkama demek gerek.

Bazen "şimdi orada olsam, ne derdim" diye sorarım kendime.

İtiraf etmeliyim ki, söyleyecek bir şey bulamıyorum. Ortam öylesine biçimlenmiş ki "fikir teatisine" fırsat tanınmıyor.

Belli bir görüş çerçevesi çizilmiş, herkes – yani yasaklı olmayanlar – bu çerçevenin içinde konuşuyor. Dışına çıkmak isteseniz, kötü niyetli, tehlikeli ve zararlı bir şeyler söylüyor gibi olacaksınız.

Hükümeti eleştirmek isteyenler – hâlâ muhalefet var deniliyor ya! – çerçevenin kenarlarına yaklaşır gibi yaparak "ama özgürlükler tam sağlanmıyor" türünde bir fikir ileri sürseler, çerçevenin kalın duvarlarına tosluyorlar: "Ülkenin bekasını tehdit eden dış ve iç düşmanların karşısında tek güç olmalıyız, bu an bir savaş veriyoruz, birliği bozmak ihanettir" türünde fikirlerle karşılaşıyorlar.

Ve hemen çerçevenin ortalarına doğru geriliyorlar.

Bu fikrî çerçevenin temel kabulü oldukça açık: "Dış düşmanlar saldırıda, içerde de beşinci kol onlara destek veriyor!"

Bu çerçeve kabul edildiğinde, artık ifade özgürlüğü, demokrasi ve buna benzer talepler anlamsız oluyor. Bir savaş ortamı gerçekten varsa anayasal haklar lükstür, birliği bozan, kuşkular doğuran gereksiz ve tehlikeli laflardır.

Düşmanların istediği de birliğin bozulmasıdır zaten. Düşman ile iyi niyetli vatandaşı ayırmanın zor olduğuna göre konuşanı susturmak, konuşanın da susması en akıllıca iş oluyor. Düşman safında görünmemek için belli ezberleri tekrarlamak gerekir.

Üç gün önce Dışişleri Bakanı “Bu saldırıların arkasında sadece ABD var, dersek aldanırız. Kardeş ve Müslüman ülkeler var”, ve “Milletçe tek yürek olduk” demedi mi? İşte bu!

Dış/iç düşmanlar, beka sorunu ve ölüm kalım savaşı söylemi ile ifade özgürlüğü tabii ki bir arada var olamıyor. Savaş halleri bunu gerektirir.

Ancak iki soruyu cesaretle sormak gerekir: A) Beka sorunu ve saldırılar gerçekten var mı? B) Bu tehdit algısı AKP’ye özgü konjonktürsel bir durum mu yoksa bir milli sendrom mu?

İlgili araştırmalar (örneğin TESEV ve KHAS) dış tehdit algısının son yıllarda daha da artarak % 60-70’lere vardığını gösteriyor. Bu düşmanlar genel olarak Amerika, AB ülkeleridir.

Ancak bu Batı algısı çok eskilere uzanır. “Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar / Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var. / Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar, / 'Medeniyyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar.”

Mehmet Akif’in bu sözleriyle “Onların doları varsa bizim de Allahımız var” sözleri örtüşüyor. Ama milliyetçilerin ve islamcıların tehdit algısıyla sol’un “emperyalizm” algısı da aynı sonuca varıyor: Batı sömürücüdür, bölücüdür, tehdittir!

Böylesi bir ortamda tehdit söylemi hem hemen alıcı buluyor hem de isteyen böyle bir söylemi fikir hareketlerini sınırlamak için kullanabiliyor. Bunu, Türkiye’nin düşmanı yoktur, tehlikelerle karşı karşıya değildir anlamında söylemiyorum.

Türkiye’nin, pek çok başka ülkelerle de olduğu gibi, müttefikleri, (temkinli biçimde) güveneceği ortakları ve tabii ki sinsi hasımları var. Balkanlarda ve Orta Doğuda bulunan ülkelerin hemen hepsi bu durumda.

Ama aşırı düşman ve tehdit algısı farklı bir durumdur. Bunu diktatörlüklerde görürüz.

Hitler uluslararası Yahudi komplosu görürdü, Stalin dünya emperyalizmini. Franko komünizm tehdidi algılardı. Hepsinde sonuç aynıydı: Demokrasinin köküne kibrit suyu döktüler.

Aşırı dış düşman algısı aslında zenofobinin (yabancı düşmanlığının) bir işaretidir. Milliyetçi kalıp yargıların sonucudur. Sonuçları da zararlıdır.

Toplumlar bu algıları yüzünden kendi kendilerini yalnızlığa mahkûm ederler. Buna “kendini kanıtlayan kehanet” derler.

Siz bütün dünyayı düşman beller ona göre önlem alırsanız, kısa sürede bütün dünya da sizi gerçekten düşman olarak görür ve ona göre davranır. Sonunda da birileri “işte, haklıymışız, görüyorsunuz düşmanları” diyebiliyor.

“Herkes bize karşıdır” görüşünün arkasında tabii ki “biz de onlara karşıyız” anlayışı yatar.

Bu durum kimi zaman geçmişten de beslenen tatsız ilişkilerin sonucudur, kimi zaman da siyasilerin kendi amaçları doğrultusunda körükledikleri bir gelişme. Bugünkü Türkiye’de her ikisinin de sonucu.

Düşmanlarımız ve tehditleri söylemi (bölecekler, kriz doğuracaklar, arkadan vuracaklar, iftirada bulunacaklar…) olağan üstü bir durum algısını da beraberinde getiriyor.

Çıkış yolu hiç de kolay değil. Algı aslında bir inançtır. Bu inancın arkasında varoluşçu ihtiyaçlar da yatıyor. “Korkma, benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var, bizim de Allahımız var” gibi sözlerin arkasında köklü aidiyet seslenmeleri duyuluyor. Bunlar birden yok olamaz.

Özellikle bu tür fobili algılar toplumun pek çok kesiminde yaşanıyorsa ve bu söylemden nemalananlar varsa.

Ama en kötüsü, böylesine bir tehdit ve düşman algısı ve buna bağlı olarak iç işbirlikçileri anlayışı son bulmadan yurttaşlar arasında yasal eşitlik sağlanamaz. Bu, demokrasi sağlanamaz anlamındadır.

Demokrasinin en zor yeşerdiği topraklar savaş alanlarıdır. Savaşılan düşmanla ortak demokratik bir düzen tabii ki kurulamaz. Savaş ortamında insan hakları ve fikir teatisi insanların aklına gelmez.

Türkiye’nin şu an yaşadığı kutuplaşma ve kriz durumuna bu açıdan bakınca, bu düşman ve tehdit algısı ister bir dereceye kadar somut gerçekliğin kaçınılmaz bir sonucu olsun, ister eskilerden süregelen kimlik ve varoluşçu yabancı düşmanlığının toplumsal sendromu olsun, ister seçmeni mobilize etmek için yapay siyasi bir taktik sonucu olsun, sonucu aynıdır.

Bu algı süregeldikçe ne toplumsal barış olur, ne de uyumlu bir toplum.

Demokrasiden söz etmedim bile!

İlk adım olarak bu korkuyu, hatta fobiyi ve yabancı düşmanlığını aşmak, en azından dizginlemek gerek.

Belki durumu bilinç düzeyine çıkarmak demek en doğrusu. Bu ilk adım atılmadan, “çok özel bir tehditle karşı karşıya değiliz” demeye başlamadan, ağzımızdan çıkanı kini kulağımız duymadan, o arzulanan günler pek oluşmayacak.

Düşmanlardan oluşan bir millet – olsa bile - tabii ki mutlu olamaz.

Kaynak: *http://tinyurl.com/yd3qqubu*